

1. Bölüm: Başlangıç

Hayata Kur'an'la Başlamak

Müminin Rabbine yönelik yaptığı her şey ibadettir. Namaz kılmak, oruç tutmak gibi itaat dediğimizde hemen aklımıza gelen her şey yanında, kul hakkına dikkat etmek, gıybetten kaçınmak gibi hususlar da bu çerçeveye dâhildir. Rabbimizin bize yönelik emir ve yasaklarını öğrenmemizi sağlayan Kur'an'ı okumak da bu ibadetin bir parçasıdır. Allah Resulü'nün hadislerini okumak da aynıdır. Çünkü her ikisi de bizlerin hayat rehberidir. Nasıl inanmamız ve yaşamamız gerektiğini belirlemektedirler.

Kur'an okumak Hz. Peygamber'in yaptığını yapmaktır

Arapçasından okumuş olduğumuz ayetler bizzat Allah tarafından gönderilmiş olan ifadelerdir. Bunlar beşer sözü değildir. İnsan Kur'an'ı okurken Allah'ın kelimasını tekrar etmiş olur. Bunun yanında Hz. Peygamber'i örnek alarak, ayetleri bizzat onun gibi okur. Dolayısıyla Kur'an okuyan bir anlamda Hz. Peygamber'i taklit eder. Esasında bir insanın Hz. Peygamber'i yüzde yüz taklit edebileceği

ibadet sayısı azdır. Örneğin namazımızı ve haccımızı, ne kadar ona benzetmeye çalışırsak çalışalım ve onun yaptığı gibi yapmaya gayret edersek edelim, mutlak surette bir yerinde farklılık oluşur. İbadetimiz bire bir onun yaptığının kopyası olamaz, zira insan olarak karakter, mizaç ve yapı itibarıyla farklılıklarımız mevcuttur. Ancak Kur'an okumak böyle değildir. Metni Hz. Peygamber'in insanlığa okuduğu hâliyle önümüzdedir ve aynı şekilde kıraat etmek durumundayız. Bu nedenle Kur'an okumak hem Peygamberimizi birebir örnek almak hem de onun "Kur'an okumak" sünnetini devam ettirmektir.

Kur'an okumak ortak değerlerimizdendir

Dünyanın neresine giderseniz gidin, insanlar Allah'ın kelamını onun nazil etmiş olduğu kelimeler üzerinden okur. Ümmet pek çok uygulamada olduğu gibi, burada da vahdeti korumuş, İslam'ın değerlerinden birine sahip çıkmıştır. Bu nedenle okunan Kur'an'lar İslam ümmetini "ümme" yapan temel dinamiklerden bir tanesidir. Tıpkı ezan gibi. Nitekim yeryüzünün herhangi bir bölgesinde Arapçasından Kur'an'ı okuyan birini gördüğümüz zaman, mümin bir kardeşimizi bulmanın verdiği keyifle, son derece mutlu oluruz. Çünkü bizi biz yapan değerlerden birini hayata taşımaktadır. Ve bu birliktelik kardeşimizi kolayca tanımamızı sağlar.

Kur'an ile aramıza başkası girmemelidir

Hiçbir meal Allah'ın nazil etmiş olduğu metnin lezzetini sunamaz. Bu yüzden, Arapçasından kıraat edilmeyen, sadece mealinden okunan Kur'an kesinlikle aynı tadı vermez. Çünkü biri Rabbin vahyi, diğeri kul elinden çıkma bir çalışmadır. Bu durum, manevi hazzı tadabilmek için mushafı aslından okumayı gerektirir. Böyle yaptığımızda Allah'ın kelamı ile aramıza bir kul girmemiş olur. Çünkü sadece mealinden okuduğumuz zaman, yaratıcımız ile aramıza bir başkasını –yani bir kulu- koymuş, o hazdan

2. Bölüm: *Benliğin İhyası*

Değerlere Sahip Çıkmak

Müslüman'ı Müslüman yapan özellikler vardır. Hepsi bir araya geldiğinde kişi çok iyi bir mümin olur. Bunlardan ne kadar eksiği varsa Müslümanlığı da o oranda zayıftır. Bu hususiyetlerin bir kısmı yapılması istenenlerdir. Bunlar farz, vacip, sünnet ve mendup gibi kısımlara ayrılır. Diğer kısmı da kaçınılması gereken şeylerdir. Bunlar da onun Müslümanlığını tamamlayan haram veya mekruhlardır. Dolayısıyla kul, istenilenleri yaptığı ve uzak durulması gerekenlerden kaçındığı oranda Allah'a yakın olur. Emirlerle ve yasaklara uyma ve ahlaki güzelliğe sahip olma oranı kişinin ne kadar iyi mümin olduğunu belirler.

İslami hayatı ruhunda benimsemiş olan herhangi bir mümin değerlerinden uzaklaşmaya başladığında, ilk başlarda bu durum kendisine çok ağır gelir. Yüreği âdeta kavrulur. Ancak tekrar ettiğinde nefsi alışmaya başlar ve içinde hissettiği acı öncekine göre hafif olur. Bir müddet

sonra da yanlışlarından dolayı bir ürperti duymamaya başlar. Artık durumu kanıksamıştır. Öyle olur ki, kötü hâli kendisinin olağan hâli durumuna gelir ve haramlara alışır.

Toplumlar da bunun gibidir. Değerlerinden uzaklaşma yoluna girdiklerinde geçmişlerinden kopmaya başlarlar. Kötü gidiş karşısında değerlere sahip çıkılması gerektiğini düşünenler insanları bilinçlendirmeye çalışırlar, sürüklenişe dur demek için çırıncırlar. Toplum “Hakikaten ne oluyoruz?” diye soracak olur lakin bir müddet sonra, on veya yirmi yıl öncesine göre “haram” veya “yapılamaz” diye düşündükleri şeyleri tabii imiş gibi görmeye başlarlar. Durumun bu hâle gelmesi ve milletlerin ifsat edilmesi için özel gayret gösterenlerin çabaları unutulmamalıdır. Ancak müminlerin bu oyunlar karşısında ne kadar uyanık oldukları ve ailelerine ne derece sahip çıktıkları da son derece önemlidir. Bu nedenle istisnasız herkese özellikle de teşkilatlara, kuruluşlara ve cemaatlere büyük görev düşmektedir.

Müslümanlar olarak bizler kendimize ait ibadetlerimiz ve kültürümüzle diğer din mensuplarından ayırt edilimiz. Bu özelliklerimizi korumaya da gayret gösterimiz. Çünkü değerlerimiz bizi bir arada tutar ve diğer kültürlerin baskısı altında kimliğimizi kaybetmemizi engeller. Bunlardan uzaklaşanlar ise kendilerini ne kadar korumaya çalışırlarsa çalışsınlar, değerlerinden yavaş yavaş taviz verirler ve buldukları ortama benzemeye başlarlar. Kendileri olmasa bile çocuklarını muhafaza etmeleri son derece zorlaşır. Hatta çocuklarını maneviyat yoksunu bir dünyada kaybedebilirler. Avrupa’da bu acı gerçekte çok daha yoğun bir şekilde yüzleşilmektedir. Şayet Avrupa’da yaşayan Müslümanlar kendilerini ve çocuklarını koruyacak, değerlerine sahip çıkmalarını sağlayacak ortamları yoksa ne kadar mücadele ederlerse etsinler, çevrenin baskın gelmesi sonucunda önce çocuklarıyla aralarında çatışmalar

Zira, dünyada insanların en çok doymuş olanları, kıyamet günü en çok aç kalacak olanlardır.”²⁸⁵ “Âdemoğlu karnından daha kötü bir kap doldurmamıştır. Oysaki Âdemoğlu için belini doğrultacak birkaç lokma yeterlidir. Şayet mutlaka yemesi gerekiyorsa, o zaman (midesinin) üçte birini yemek, üçte birini su, üçte birini de nefes için ayırsın.”²⁸⁶ “Mümin bir mideyle (bir kişilik) yer (içer), kâfir ise yedi kişilik yer (içer).”²⁸⁷

Unutulan Bir Geleneğimiz: Her An Abdestli Olmak

İslam ümmetini “ümmet” yapan şiarlar vardır. Bu ümmet namaz kılar, zekât verir, oruç tutar, hacca gider. Farz olan ve kendisini diğer din mensuplarından ayıran değerleri ile Müslümanlar “Müslüman” olarak bilinir ve tanınır. Müminlerin kimliklerini oluşturan kıymetler elbette sadece farz olan ibadetler ile kaçınmaları istenen haramlardan uzaklaşmaları değildir. Onlar, İslam’ın tezyinatı olarak kabul edilen ve kalplerini güzelleştiren, bazen sünnet bazen müstehab bazen de mendup olarak isimlendirilen güzellikleri hayatlarına hâkim kılarlar. Bir yandan rablerinin muradını yakalamaya çalışırken diğer yandan da kendilerini ümmet yapan değerleri ayakta tutmaya çabalarlar. Bu yüzden yemeleri, içmeleri, konuşmaları, yatmaları velhasıl hayatlarının her yönü farklıdır.

Abdestli olmak bizim özelliğimiz idi

Müslümanları Müslüman yapan değerler vardır, ancak yaşadığımız dünyada farklı kültürle bir arada bulunmanın oluşturabileceği zorluk, bu zorluğu aşma konusunda başarılı olamayan ve bu yüzden erozyona uğrayan ve savrulan bu kitlenin kıymetlerine eskisi kadar tutunamadığı

285 İbn Mâce, Et’ime, 50, 3350.

286 Tirmizî, Zühhd, 47.

287 Buhârî, Et’ime, 12.

kıllarken bir an dalgınlığa düşecek olsa, ne yaptığını şaşırır, bocalar. Ama gönlü her zaman başka yerlerde gezinerek kılan için böyle bir durum söz konusu olmaz.

İbadetlerin sıradanlaşması

Bu duruma bakarak ibadetlerimizin basmakalıp bir hâle geldiğini gözlemliyoruz. Yemek vakti gelince yemek yediğimiz, mesai bittiğinde eve döndüğümüz gibi. Dolayısıyla ibadetlerimiz günlük rutin işlerimiz arasına girmiş durumdadır. Vakti gelince eda edilen, ardından da hiçbir şey olmamış gibi hayata kalındığı yerden devam edilen bir yaşam sürüyoruz.

Bu acı durum elbette sadece namaza has bir durum değildir. İnsan Allah'ın emrine uyarak bütün gün aç kalır, oruç tutar. Ancak yaptığı, boğazından aşağı bir şey salmasıyla sınırlıdır. Başkalarının gıybetini yapmaktan kaçınmak, insanlarla didişmekten uzak kalmak, haramlardan korunmak nedense başarabildiği işler değildir. Hacca gider, dünyanın her tarafından gelen mümin kardeşlerine katlanamaz, gözü eksikliklere takılıp kalır, etrafındakiyle uğraşır, görünürde haccı yerine getirir ama sevap dağıtıcısına fazla bir şey koyamadan, hem de tamamen şikâyet ederek geri döner.

Bu durum şuna benzer: İnsanın önüne son derece lezzetli yemekler konur. Ama bir kere ağzının tadı kaçmıştır. Yemekler ne kadar güzel olursa olsun, kendisini zorlayarak yese bile tatlarını alamaz. Sadece karnını doyurmakla kalır. Namaz ve diğer ibadetler de insanın ruhu için mükemmel gıdalardır. Ancak insan bunlara yönelik arzusu ve kalbinin hazır oluşunu bir kez kaybettiğinde, artık söz konusu ibadetleri şeklen ifa etmenin ötesine geçmekte çok zorlanır. Kılar ama kendisi de ne kıldığından haberdar değildir. İbadetin edası, kalbi razı gelmese bile, baştan savılan bir borç konumuna düşer. Âdeta, ödeyeyim de kurtulayım demeye getirir.

4. Bölüm: *Birlikte Olmanın Gücü*

Güzel İnsanların Etrafında Kenetlenmek

İslam, herkesin kendi başına yaşayacağı ve diğerlerini umursamayacağı bir din değildir. Mutlak surette toplu olarak, bir arada yaşanması gerekir. Bir anlamda cemaat dinidir. Ferdî yapılacak ibadetler elbette vardır ancak bunlar inananlar bir arada olduğunda, dayanışma sergilediğinde anlamları pekişir ve kuvvetlenir.

Bunun böyle olmasının nedeni insanın zafiyetleridir, dayanışmaya muhtaç oluşudur. Bu olmadığı takdirde, üzerine gelen ve onu doğru çizgiden uzaklaştıracak etkilere karşı kendisini çoğu kez koruyamaz. Yardım edecek bir ele, rehberlik edecek iyi bir insana her zaman ihtiyaç duyar. Hatta güzel bir çevrede Allah'ı hoşnut edecek bir hayat süren ancak, daha sonra bir şekilde bu ortamdan kopan insanlara bakılacak olursa, İslam'ın neden bir

arada yaşanması gereken bir din olduğu daha iyi anlaşılır. Kişi kendisini kontrol altında tutan ve ahlaki bir yaşam sürmesini sağlayan gruptan uzaklaşmaya başladığında, toplum ondaki manevi değerleri yavaş yavaş törpüler. Önce namazlarından fire vermeye başlar, daha sonra diğer nafil ibadetleri terk eder. Ahlaki yaşantısında bir çöküş başlar. Bir müddet sonra bir bakarsınız ki, o insanı kaybetmişsiniz. Tamamen farklı biri oluvermiş. Artık o, yeniden kazanılması gereken biri konumuna gelmiştir. Hz. Peygamber'in İslam'ı daha rahat yaşamaları amacıyla Habeşistan'a gönderdiği grupta yer alan bazı kişilerin cemaatlerini terk etmeleri ve Habeş toplumu içinde erimeleri bunun bir örneğidir.

Din birlikte yaşanır

Zikrettiğimiz gerekçe nedeniyle ki İslam, mümini kendi hâline bırakmaz. Dinin bir arada yaşanmasını her şeyin önüne koyar. Toplum vasıtasıyla kulu hem ahlaken güzelleştirmeye hem de kontrol altında tutmaya çalışır. Kur'an'ın cuma namazı için bir araya toplanmayı emretmesi, Allah Resulü'nün beş vakit namaz için cemaate koşulmasını istemesi, haccın belli zaman diliminde Mekke'yle kayıtlanması, fakirlere zekâtın verilmesi gibi müminleri bir araya getirmeyi hedefleyen ibadetlerin bir amacı da imanların tazelenmesini sağlamak, inananlar arasındaki bağı kuvvetlendirmek, bir araya gelerek mutlu olmalarını sağlamak ve müspet etkileşimle İslam'a olan bağlılığı artırmaktır.

İslam insanları bir arada tutmaya önem vermektedir ancak, bu kendi kendine gerçekleşmemektedir. Her zaman için özelliği olan güzel insanlar buna öncülük etmektedir. Nitekim Hz. Peygamber böyleydi. Arayış içindeki insanlar çevrelerinde gördükleri kimselerde bulamadıkları güzellikleri onda buldukları için Allah Resulü'nden etkilendiler ve sevdiler, onun gibi olmaya çalıştılar. Dolayısıyla ashabı ashab yapan Hz. Muhammed (s.a.v.)'dir.

5. Bölüm: *Kardeşlerimizle İlişkilerimiz*

Dertlerimizin İlacı: İslam Kardeşliği

Hz. Peygamber insanları İslam'a davet etmeye başladığında, öne çıkardığı en temel ilkelerden birisi, ırkına hiç önem vermeden inananların kardeş olduğunu beyan etmesiydi. Nitekim Hz. Peygamber, toplumu oluşturan farklı kesimlerin arasındaki uçurumları kapatmak ve herkesi aynı inanış etrafına kenetlemek amacıyla, din kardeşliği vurgusunu her zaman ön planda tutmuştur. Bundan dolayı Arap olmayan zenciler ile diğer coğrafyalardan Arabistan'a gelip yerleşmiş olanları kaynaştırmaya çok önem vermiştir. Bunu başarmıştır da. İslam öncesine baktığımızda ise, Hz. Muhammed (s.a.v.)'den önce böyle bir anlayışın olmadığını görmekteyiz. Farklı ırklara mensup insanları bir araya getirip kardeş yapmak ve toplumsal barışı sağlamak gibi bir yaklaşım kimsenin aklından geçmezdi.

Herkes her zaman kendi kabilesinin yanında yer alırdı. İnsanlar, kendi sülalesinden olan kimseyi, haksız da olsa her hâlükârda desteklemek zorunda idi. Yarın bir gün başları sıkıştığında ortada kalmamak ve birilerinden destek almak için buna mecbur olduklarını bilirlerdi. Yaşanan coğrafyadaki şartlar, bireyleri böyle davranmaya sevk ediyordu. Bunun sonucu olarak da güçlü olan zayıfı her zaman eziyordu. Bu açıdan bakıldığında Allah Resulü'nün ne kadar büyük bir iş gerçekleştirmiş olduğunu anlayabiliyoruz. Ensarın muhacirlere kucak açmasını öven şu ayet, müminler arasında oluşan kardeşliğin şahididir: *"Daha önceden Medine'yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olan kimseler, kendilerine göç edip gelenleri severler ve onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık hissetmezler. Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerdir."*⁴⁰¹

Safta yanımızda duranın kimliği önemli değil

İslam bizlere öyle bir kardeşlik kazandırmıştır ki, namazda safa durduğumuzda yanımızdakinin kim olduğunun hiç önemi yoktur. Saf tuttuğumuz kişinin Müslüman kardeşimiz olmasından dolayı içimiz mutluluktan kıpır kıpırdır. Hatta saf tutarken aralarda biraz boşluk olmasına gönlümüz razı olmaz⁴⁰² ve din kardeşimizi kendimize doğru çekeriz veya ona doğru yaklaşırız. Dayanışma içinde olduğumuzu ve birbirimize asla yanlış yapmayacağıımızı namaz vesilesiyle göstermiş oluruz. Tavafta da aklınıza gelebilecek bütün ırklardan Müslümanlar etrafınızdadır, sizinle beraber dönmektedirler. Afrikalısının, Asyalısının, Avrupalısının duaları, hıçkırıkları birbirine karışır. Arafat'ta bir araya geldiğimizde, mahşerin dünyadaki hâlini yaşarken kardeşlerimizle iyice kaynaşırız, aramızda olağanüstü bir sevgi bağı oluşur. Pek çoğumuz

401 Haşr suresi, 59:9.

402 Buhârî, Hadis No.: 717.

6. Bölüm: Dünyayı Paylaştıklarımız

İslam'ı En Güzel Anlatma Yolu: Yaşayarak Tebliğ

Günümüzde her ülkede devlet daireleri, eğitim kurumları ve diğer müesseseler görsel anlatım malzemelerinden çok yararlanmaktadırlar. Çünkü muhataplara görsel malzeme ile hitap etmek hem daha kolay hem de daha dikkat çekicidir. Bu nedenle bir duvara veya bir panoya uzun uzun yazılar yazarak gelen geçenin okumasını beklemek yerine birkaç fotoğrafla mesajı vermek çok daha kolay ve etkileyici olabilmektedir. Esasında insanlar yorulmadan bilgi edinmeyi severler. Bu yüzden de herhangi bir şeyle ilgili kanaat edinmek istediklerinde -genel olarak- ilk önce o şeyin görünür yüzüne bakarlar. Çünkü görerek tanımak hem daha kolaydır hem de daha tatmin edicidir. Bu nedenle bir hususu kitaptan okuyan kimse ile onu gören

arasında büyük fark vardır. Gören kimsenin kanaati diğere göre daha güçlüdür. Bu şuna benzer: Bir turizm beldesiyle ilgili kitap okumak ile orayı gidip görmek arasında büyük fark vardır.

Pratik bilgi kitaptakinden önce gelir

İnsanlar bir düşünceyi, fikir akımını, siyasal hareketi ve benzeri akımları değerlendirirken onun hayata yansımaya daha fazla önem verirler. Söylem eylem aşamasına geçtiğinde, hayatta nasıl şekilleniyor diye merak ederler. Yaşamdaki pratiğine bakarak o fikre veya düşünce sistemine bir değer biçerler. Nitekim komünizm dendiğinde akla Sovyetler Birliği, Çin ve Küba ile buralardaki toplumların durumu gelmektedir. Görünen tablo ile ilgili aklımızda soru işaretleri belirmektedir. Çünkü komünizmin iddiaları ne kadar mantıklı olursa olsun, söylemin pratiğe yansımaya acıdı. Bu yüzden de dünyanın geri kalan bölgelerinde korku ve endişeye neden olmuştu. Baskılar kalkınca da yerüzündeki hâkimiyeti ortadan kalktı.

Kapitalizm dendiğinde de aklımıza benzer şeyler gelir. Bu düzenin acımasızlığı ve merhamet yoksunu oluşu, dünyanın tüm nimetlerini kendi menfaati uğruna acımasızca seferber edişi hepimizi ürkütür. Çünkü bu sistem yeryüzünün hiçbir yerine adalet götürmemiş, gittiği her yeri sömürmüş, dünyayı kendisine köle yapmıştır.

İnsan elinden çıkma sistemler bu şekildedir ancak tüm bunların karşısında bir de İslam vardır. Hükümlerinin egemen olduğu dönemlerde cihana geniş çapta adalet ve eşitlik sunmayı hedeflemiştir. İnsanları kendisini kabul etmeye zorlamamış, gayrimüslimlerin haklarını korumuş, yaşandığı dönemlerde toplumları sürekli yukarı taşımak için uğraşmıştır. Dolayısıyla İslam'ı beşerî sistemlerle karşılaştırmak doğru olmamakla birlikte, böyle bir yola başvurulduğunda bile sonucun İslam adına büyük ölçüde olumlu olduğunu söyleme rahatlığına sahibiz. Bu yüzden İslam tarihi, Emeviler, Abbasiler, Endülüs ve Osmanlılar